

Plieninis pabučiavimas

ERIKA GRIGORAVIČIENĖ

Balandžio 5-6 d. „Šiaurės Atėnų“ salone veikė Valdo Ozarinsko paroda - instaliacija „Geras plienas - 2“. Apie šią ir kitas parodas kalbės su autoriumi.

E.: Kodėl taip pavadinai instaliaciją? Juk „Geras plienas - 2“ - tai Mindaugo Navako paroda, taip pat veikusi šiame salone.

V.: Nuo seno žaviusi Navako darbai. Man, kaip architektui, jie labai artimi. Tačiau ši „diskusija“ su Navaku egzistuoja tik pavadinimų atžvilgiu. Juk matai, kad mano instaliacija su „navakoidais“ neturi nieko bendra, išskyrus plieną.

E.: Tavo instaliacijos, kurios dažnai būna ilgiau ar trumpiau trukusios konceptualios akcijos rezultatas, reikalauja nors kokio žodinio komentaro. Deja, autoriaus tekstų parodose nebūna.

V.: Daugeliui tai papasakojau.

E.: Tai papasakok dabar, kaip kankinai žmones.

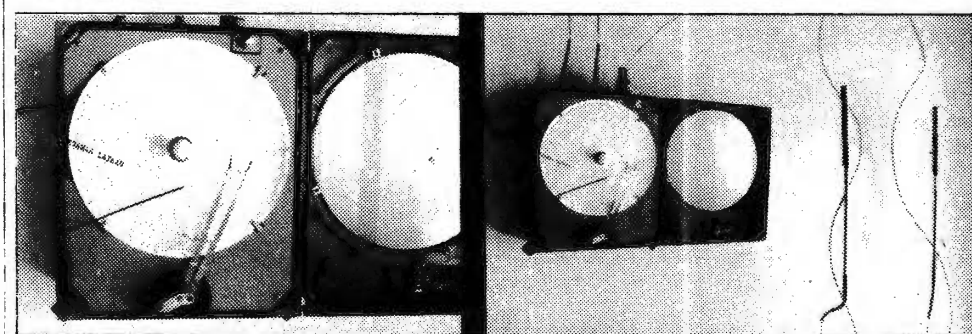
V.: Per tris dienas nufotografavau 36 žmones su 1,5 kg sveriančiais plieno luitais burnose. Sutikdavau kokį pažįstamą ir įkalbėdavau jį dalyvauti akcijoje. Jis, žinoma, nenutuokė, kas jo laukia. Dauguma nuotraukų darytos visuomeniniuose interjeruose - VSMC, Filharmonijos vestibulyje, „Lietuvos aidų“ galerijoje ir kt. Nešiojau baltą paklodę, patiesdavau ją ant grindų, paprašydavau atsigulti, užsimerkti ir išsižioti...

E.: Smaibus!

V.: Tada atsargiai įdėdavau į burną A. BUČAS, V. OZARINSKAS. SCENOGRAFIJA IV LIETUVIŲ OLIMPINIŲ ŽAIDINIŲ UŽDARYMU. MAKETAS. 1991 M.

G. TRIMAKO NUOTRAUKOS

šaltą plieno gabalą.

E.: Tuomet jie, žinoma, atsimerkdavo.

V.: Tai matyti iš nuotraukų.

E.: Manau, tiek prisikentę, jie nesijautė nuskriausti, suprato, kad dalyvauja prasmingame veiksmo.

V.: Na, besifotografuodami nebuvo labai patenkinti. Paskui visus pakviečiau į atidarymą, ir, atrodo, akcija praėjo be didesnių nuostolių.

E.: Instaliacija neblogai sumanyta - plieno luitai išdėlioti ant grindų, ir kiekvieną jų puošia žmogaus su tokiais pat luitais burnoje atvaizdas. Bet manau, kad tai tik instaliacijos projektas, ne viskas gerai technologiškai atlikta.

V.: Taip, atvaizdus ketinu išnuodyti pliene. Tada turėčiau ilgaamžį rankdarbį, kurį galima transportuoti ir eksponuoti kitose vietose. Be to, plieno luitus reikėtų tvirtinti prie grindų, kad panorėję juos spardyti bijotų nusimušti koją. Mano kaltė, kad instaliacija nebuvo patvari. Manau, kad šiuolaikinis menas neturi būti toks, apie kurį reikėtų tyliai vaikščioti pirštų galais.

E.: Iš kur gavai tokius gražius vienodus plieno luitus? Juk ne pats darei?

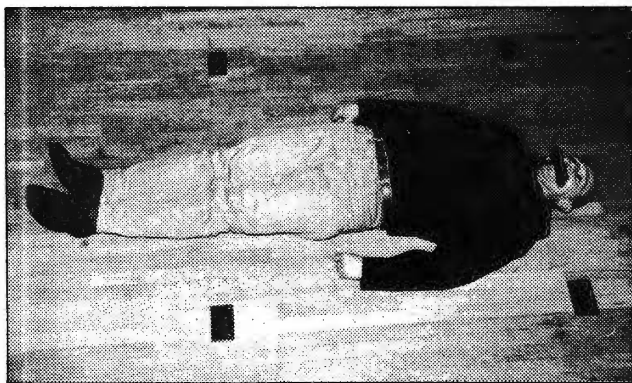
V.: Kam daryti, kai pasaulyje tiek daug daiktų. Tereikia juos tinkamai panaudoti. Plieną įsigijau vienos gamyklos sandėlyje. Tai toks pavyzdys, plieno tvirtumo etalonas.

E.: Tu, kaip ir Duchampas, vertini „ready made“?

V.: Mėgtu naudoti pramonės gaminius, ypač dideliais kiekiais. Antai kartąėjau pirkti metalo profilių lentynoms. Manęs klausia - kiek jums reikia, o aš klausiu - kiek iš viso turite? Laimė, visiems neužteko pinigų.

E.: Esi daiktų pirkimo ir kaupimo maniakas. Bet šis tavo polinkis kažkoks konceptualus ar ironiškas, neturintis nieko bendra su krištolinių vazų, brangių drabužių ar automobilių pirkimu.

V.: Brangiems daiktams neturiu pinigų. Be to, mūsų krašte materialinė kultūra buvo ir liko problematiška. Gyvenome valstybėje, kurioje buvo daug nepritaikomų, blogai funkcionuojančių, nereikalingų daiktų ir kartu visus kankino daiktų deficitas. Dabar už didelius pinigus pardavinėjamas atgyvenęs šlamštas. Daikto funkcijos pakeitimas aktualus ne tik mene, bet ir buityje. Kūrinio idėjai, be funkcijos pakeitimo, labai svarbi daiktų monotonija ir gausa. Stengiuosi įsigyti kuo didesnį kiekį vienodų daiktų. Esu prisipirkęs įvairių primityvių medicininių įrangos detalių, 100 porų pačių, dvi dėžes kaliošų, taip pat akordeonų dėklų, sagų, sulankstomų lovelių ir t.t. Aibė daiktų kelia kitokias mintis, negu vienas daiktas, kiekviena, pasikartojimo atsiranda savi-

GERAS PLIENAS - 2

ta daiktų magija.

E.: „Geras plienas - 2“ - nebe pirmoji Tavo instaliacija. O nuo ko pradėjai?

V.: Pirmoji turbūt buvo „Kepurės“ Architektų sąjungoje 1990 m. Iš geležinkeliečių kepurėlių. Dar ir dabar turiu jas kažkur čia. Štai vienai!

E.: Kokia graži! Duok pasimatuoti.

V.: Prieš tai dar kalėdinėje parodoje Alberto galerijoje Kaune eksponavau sulankstomas loveles. O Jaunųjų architektų trienalėje Kaune - širmas iš kartoninių šachmatų lentų. Vėliau dalyvavau Naujosios komunikacijos mokyklos parodose.

E.: „Patarimai jaunuoms šeiminkams“ parodoje „Pornografija“ buvo puikūs. Nesu mačiusi kito tokio plastiškai ir semantiškai aiškaus, vieningo objekto. Ir kiaušinių plakikliai šiai parodai idealiai tiko. Kitas dalykas, kad šio kūrinio (ir visos parodos) idėja ne visiems svarbi ar priimtina. O „Vampyruose“, pamenu, eksponavai prietaisą kaklo arterijai pradurti ir kraujui nusiurbti su vartojimo instrukcija.

V.: Taip, mėgtu įvairius paslaptingus prietaisus. Iš tikrųjų tai buvo aparatas skysčio klampumui matuoti. Kartais iš smalsumo įsigyju kokį prietaisą, o šis išprovokuoja naują akciją.

E.: Taip buvo su „AL-2“, pernai parodytu „Šiaurės Atėnuose“.

V.: „AL-2“ matuoja temperatūros pokyčius per parą, brėžia laiko ir temperatūros kreivę. Laiko tėkmė šiuo atveju man buvo svarbesnė už temperatūros pokyčius. „AL-2“ veikė mano namuose visą mėnesį, nupiešė 30 grafikų, kurie ir buvo eksponuoti. Parodos salėje prietaisais brėžė paskutinę kreivę, o žiūrovai visokiais būdais bandė keisti temperatūrą aplink jį. Šios kreivės, savotiški piešiniai, atsiradę man net nepridėjus piršto, liko kaip dienoraščiai. Į juos pažiūrėjęs, žinau, kada kurią dieną buvau namie, kada kuriau krosnį, kadaėjau miegoti. Prietaisais užfiksavo, nupiešė mano laiką.

E.: Bet kai kada tenka ir pačiam prikišti nagus. Juk dvimetriniai metaliniai raketų modeliai šiaip sau nesimėto. Kalbu apie parodą „Ugnies skriek su manim“, vykusią 1993 m. „Lange“.

V.: Tai tiksliai Simonavičiaus raketos kopija, suvirinta pagal jo brėžinius, kuriuos taip pat pakartojau. Turėjome tokių įžymų raketų kūrėją, - o lietuviai kažkodėl dar iki šiol nesikraido į kosmosą.

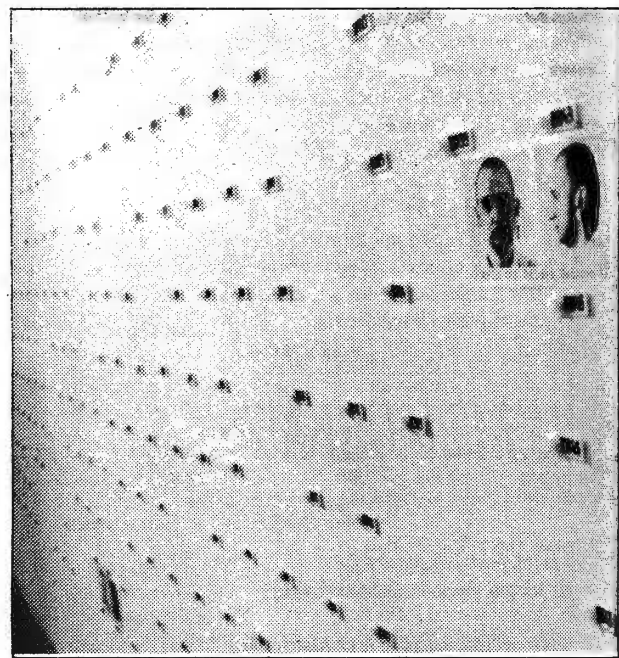
E.: Ši instaliacija - nuosekliai fiktyvus diskurso pavyzdys. Raketą pa-

AL-2. SALONAS „ŠIAURĖS ATĖNAI“. 1994 M.

V. INCIJŲS NUOTR.

pildė neva kosmonautų nuotraukos, ideologinės kalbos ir pan. Metalinė raketa vėliau buvo eksponuota kitose parodose - „Jutempus“ centro atidaryme, jaunųjų Lietuvos menininkų parodoje Muu galerijoje Helsinkyje ir kt. Ir šis objektas, man regis, vertingesnis už visą „Ugnies“ sumanymą. O „Kategorijoje U“, - priešingai.

V.: „Kategorija U“ - politiškai angažuotas sumanymas ir iki šiol aktu-

„KATEGORIJA U“. GALERIJA „ARKA“ 1994 M.

alus. Todėl, kad architekto kvalifikacijos kategorijos aš vis dar neturiu ir galiu jos niekada negauti, jei tu visiems priminsi tą akciją.

E.: Negi architektų humoro jausmas toks menkas?

V.: Visai taip.

E.: Man ne toks svarbus komunikacinis aspektas. Tiesiog ta siena „Arkos“ balkone gražiai atrodė. Eilėmis suklijuoti numeriai, skirti įsegti karvėm į ausis, su skaičiumi ir raide U. Pats nusifotografavai su numeriu ausyje ir paskyrei sau U kategoriją. Turbūt visa siena turėjo būti užpildyta architektų nuotraukomis?

V.: Taip, kiekvienas turėjo nusifotografuoti su savo numeriu, - pagal Architektų sąjungos sąrašus. Deja, norinčių buvo mažai, nors fotografo paslaugos teikavo 5 litus.

E.: O juk įsisegti numerį į ausį maloniau, negu gulėti su plieno gabalu burnoje. Manau, kad daugelis architektų bijojo, jog negaus tikrosios kategorijos. Betgi tai absurdas!

V.: Absurdas. Kartais gyvenimas taip susiklosto, kad nuo visko norisi vėmti. Taip atsirado „Difuzija“ pernai „Arkoje“. Blogos emocijos gimdo antiestetinius įvaizdžius. Prisipirkau rausvai dažytų prietaisėlių - šikart vandens mėginiams imti. Tačiau ant grindų varvėjo ir gižo ne vanduo, o pienas.

E.: Maniau, kad ten buvo dažai ar klajai.

V.: Pienas. Kasdien pripildavau naujo.

E.: Bet instaliacija nebuvo tokia jau antiestetiška. Dūrys į balkoną

uždengtos didžiule tavo nuotrauka, ir atrodė, kad ten tų durų niekada nebuvo.

V.: Reikėjo uždaros erdvės, kad jaustųsi pieno kvapas, kad sukeltų šleikštulį.

E.: O kuri instaliacija tau atrodo labiausiai pavykusi?

V.: Deja, ji padaryta ne Vilniuje, ir beveik nėra galimybių ją pakartoti. Ji net nebuvo nufotografuota. Turėjau laimės pernai vasarą dalyvauti tarptautiniame simpoziume „Projektas sala“ Gdanske. Ten suvažiovo menininkai ir architektai iš Baltijos šalių. Architektai turėjo pateikti salos apstatymo ir keleto konkrečių pastatų (Multimedijų centro ir kt.) projektus, tačiau pagrindinė simpoziumo idėja buvo glaudus šiuolaikinių menininkų ir architektų bendradarbiavimas sprendžiant urbanistines problemas. Iš pradžių ketinavau dalyvauti simpoziume kaip architektas, - su statinių projektais. Padariau dangoraižių maketus iš metalo ir veidrodinio stiklo, pateikiau savą salos apstatymo koncepciją. Tačiau, užuot paprastai visa tai pateikęs, susigundžiau vėl padary-

ti instaliaciją. Gavau 500 m² erdvę buvusiam grūdų sandėlyje. Mėgtu didelės erdves. Ant lubų pakabinavau dešimt projektorių, kurie tamsioje ant grindų rodė maketų skaidres, maždaug dviejų metrų dydžio. Kas matė šią instaliaciją, mane iškart priskyrė menininkams, nors tai buvo tikras architektūrinis projektas, tik neįprastai pateiktas.

E.: Vadinasi, tai buvo instaliacija, pareikalavusi daugiausia darbo.

V.: Taip. Beje, instaliaciją su projektoriais buvau sumanęs ir per 1993 m. video meno festivalį VSMC. Tik tuomet neleido jos daryti VSMC vestibulyje, nes ten buvo kita paroda. O mano ji būtų trukusi tik pora valandų.

E.: Nors nesi „disidentas“, bet irgi žinai, kaip būna, kai kas nors ko nors neleidžia.

V.: Deja, visiems tai tenka patirti.

E.: Ar jau žinai, kokia bus kita instaliacija?

V.: Viskas sugalvota. Ieškau tinkamos patalpos.

Valdas Ozarinskas gimė 1961 m. Ignalinoje. 1981-1986 m. studijavo architektūrą Vilniaus dailės institute. Ignalinos bažnyčios konkurse (1988) pelnė IV vietą, už Kristaus Širdies bažnyčios Šančiuose projektą - II premiją (1992). Dalyvavo Juo Matulaičio bažnyčios Viršuliškės konkurse (1989), Elektrėnų bažnyčios konkurse (1992). Parengė geologijos laboratorijos Trakuose, viešbučių ir įstaigų centro Vilniuje, Lietuvos konsolato Seinuose ir kt. projektus. 1991 m. sukūrė scenografiją IV Lietuvos olimpinio žaidinių uždarymui (su A. Buču), 1994 m. - scenografiją apšvietimą Dainų šventės ansamblių vakarui. Gyvena ir dirba Vilniuje.